

5. Sohibova M.S. O'zbekistonda madaniy hayot: tajriba va muammolar (Janubiy viloyatlar misolida. 1946-1985 yillar). Tarix fan. nom. ... diss. – Toshkent: O'zMU, 2008. – 141 b.
6. Tursunov S., Qobilov I., Pardaev T., Murtazoev B. Surxondaryo tarix ko'zgasida. – Toshkent: Sharq, – 382.
7. Tursunov S., Qobilov E., Murtazoev B., Pardaev T. Surxondaryo tarixi. – Toshkent: Sharq, 2004. – B. 480-574.
8. O'zbekistonning yangi tarixi. Uchinchi kitob. Mustaqil O'zbekiston tarixi. – Toshkent: Sharq, 2000. – 506 b.
9. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. T.3. – Toshkent: 2001. – B. 391-392.
10. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. T.8. – Toshkent: O'zME, 2006. – B.158-159.
11. O'zR MA fondi. M-7. 1-ro'yxat. 1163-yig'ma jild. 15-16-varoqlar.
12. Surxondaryo viloyati Madaniyat va sport bo'limining joriy arxivi. 2003 yil hisoboti. – B. 7.
13. Adib Sobir Termiziy nomli Axborot – kutubxona markazining joriy arxivi. Adib Sobir Termiziy nomli Axborot-kutubxona markazining 2006 yildagi ish faoliyati bo'yicha yillik yozma hisoboti. – B. 2-13.

CHIM USTIDA XOKKEY SPORT BO'YICHA “ANDIJANKA” JAMOASI FAOLIYATI

Sarvinoz Omonova,

Qarshi davlat universiteti dotsenti,
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori.

Omonovasarvinoz598@gmail.com

UDK: 94(575.1)

<https://orcid.org/0008-0303-6676-4511>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Sovet davrida sportning bir necha turlari O'zbekistonni jahon maydonlarida obro'-hurmat topishiga, mashhur bo'lishiga xizmat qilgan. Xususan, birinchilardan bo'lgan chim ustida xokkeyi ayollar jamoasi “Andijanka”, haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: “Andijanka”, chim ustida xokkey, ayollar jamoasi, musobaqa, chempionat, sportchilar, Butunittifoq turnirlari.

Аннотация: В этой статье несколько видов спорта в советское время. Он способствовал прославлению и уважению Узбекистана на мировой арене. В частности, была отмечена женская хоккейная команда «Андижанка», которая была одной из первых.

Ключевые слова: «Андижанка», хоккей на траве, женская команда, соревнования, чемпионат, спортсмены,

Всесоюзные турниры.

Annotatsion: In this article, during the Soviet period, several types of sports served to gain prestige and popularity of Uzbekistan in the world arena. In particular, the women's field hockey team "Andijanka", which was one of the first, was highlighted.

Key words: "Andijanka", field hockey, women's team, competitions, championship, athletes, All-Union tournaments.

O'tmishda, sportning bir necha turlari O'zbekistonni jahon maydonlarida obro'-hurmat topishiga, mashhur bo'lishiga xizmat qilgan. Bularning ichida ro'yxatning birinchilari qatorida chim ustida xokkeyni misol qilish mumkin. Birgina “Andijanka”, aytish mumkinki, chim ustida xokkey vatani maqomini olishga bosh da'vogar bo'lgan.

O'zbekiston SSSRda chim ustidagi xokkey eng ommaviy sport turlaridan biri bo'lgan.

1975 yilda Andijonda O'zbekiston SSR Kompartiyasi viloyat qo'mitasi ikkinchi kotibi Boris Krasnikov tashabbusi bilan "Andijanka" ayollar jamoasi tashkil etilgan. U taklifni chet el jurnalini mutolaa qilib, taklifini izohlab bergan: "ayollar uchun bu sport boshqa o'yinlar orasida eng foydali" degan. Murabbiy Miron Kim buni o'zi murabbiylik qilgan gandbolchilardan tayyorladi. 1975 yil oktabr oyining oxiri – noyabr oyining boshlarida O'zbekistonda chim ustida xokkey bo'yicha beshta mahalliy ayollar jamoasining turniri bo'lib o'tdi. 1977 yil mart oyida "Andijanka" birinchi bo'lib Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan xokkey bo'yicha Butunittifoq turnirida g'olib chiqdi[1].

1976-yilda Moskvada o'tkazilgan yozgi Olimpiada o'yinlari dasturiga ayollar chim ustidagi xokkeyini kiritish to'g'risida qaror qabul qilingandan so'ng, ular rivojlantirishni boshladilar. Dastavval Krasnikovning tashabbusiga shubha bilan qaragan O'zbekiston SSR hukumati keyinchalik gandbol jamoasini xokkey jamoasiga aylantirdi. Miriman ularga murabbiy etib tayinlandi.

Andijon mamlakatimizda birinchilar qatori ayollar o'rtasida chim ustida xokkeyni joriy qila boshladi. 1977 yilgi musobaqalar esa chim ustida xokkeyni faqat erkaklar o'rtasida emas, balki xotin-qizlar o'rtasida ham keng targ'ib qilindi.

1977 yil mart oyida Andijanka birinchi bo'lib Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan xokkey bo'yicha Butunittifoq turnirida g'olib chiqdi. Turnirdagi birinchi golni "Andijanka" xokkeychisi Svetlana Rassolova kiritdi. Yil oxirida Sovet Ittifoqining mavsumdagi eng yaxshi 22 nafar xokkeychi ro'yxatiga olti nafar "Andijanka" jamoasi o'yinchilari ham kirdi: himoyachilar Nelli Gorbatkova va Valentina Zazdravnix, yarim himoyachilar Svetlana Rassolova va Elvira Arifjanova, hujumchilar Leyla Axmerova va Alina Xamlar edi.

Chim ustida xokkey musobaqalarining Moskva Olimpiadasi dasturiga kiritilishi bu sport turiga bo'lgan qiziqishni keskin oshirib yubordi. Olimpiada musobaqalarida

qatnashuvchi SSSR terma komandasiga nomzodlar ro'yxatidan o'rin olgan andijonlik qizlar mazkur sport turining jonkuyar targ'ibotchilari bo'lib maydonga chiqdilar. Chim ustida xokkey muxlislarini Toshkentda, Farg'onada, Namanganda ham ko'plab bo'ldi[2].

Ayollar xokkeyi qizlarni sportga yanada ommaviyroq tarzda jalb qilish uchun yangi imkoniyatlar ochib berdi. Bu ayniqsa mahalliy millat qizlariga tegishli. Sir emaski, voleybol, vasketbol, gandbol yoki yengil atletika o'zbek qizlarini ko'pam uchrayvermagan. Chim xokkeyni esa ular darrov qiziqtirib kolishgan.

O'zbekistonning yaqinda start olgan ochiq chempionatda respublikaning olti jamoasi qatnashdi. Ularda rus, tatar, koreys, qizlari o'ynashmoqda. Ular orasida uzbek qizlari ham bor. Samarqandlik Gulandom Tursunova shulardan biri. "So'g'diyona" birinchilikda peshqadamlik qilganida bu jamoada mutaxassislar tomonidan eng yaxshi deb topilgan G.Tursunovaning ham xizmatlari bor[3].

O'zbekiston LKSM Markaziy Komiteti xotira sovrinlari ta'sis etdi. Mahalliy fizkultura va jamoat tashkilotlari ham sovg'alar borasida ziqnpilik qilmadi. Andijon, Buxoro, Jizzax, Navoiy, Samarqand, Toshkent, Farg'ona oblastlari va respublika poytaxtidan sportchilar butunittifoq turniri finaliga yo'lanma uchun kurashdilar. Mezbonlar respublika turniri finalida poytaxt oblasti (7:2), Buxoro (3:0), va Samarqand (4:0) viloyati xokkeychilarini mag'lubiyatga uchratdilar. Toshkent oblasti vakillari – ikkinchi, Buxoro sportchilari uchinchi bo'lishdi. Sovrindorlar finalda uchtdan ochko olishdi. Qizlar o'rtasida musobakada 9 jamoa qatnashdi. Bunda ham andijonliklar muvaffaqiyat qozondilar.

Ular hal kiluvchi matchda poytaxt viloyati xokkeychilarini dog'da qoldirishdi. Andijonlik M.Askarova va N. Shirokovskixlar kiritgan to'pga raqib to'p (A.Ilinix) bilan javob qaytardi. Namanganlik qizlar uchinchi bo'lishdi. 12 to'p kiritgan Muxayyo Asqarovaga eng yaxshi hujumchiga sovrini berildi[4].

Andijonda chim xokkey buyicha qizlar jamoasi tuzilgani haqida ovozarlar tarqaldi. «Andijanka» ning mahorati haqidagi maqtovlar yaxshi kuy, she'r kabi og'izdan og'izga ko'chib yurdi. Tan olish kerakki, bu madhu sanolarga arzigulik jasorat ko'rsatishdi, andijonlik qizlar!... Miron Dmitriyevich Kim jismoniy tarbiyadan dars bergan maktabda qo'l tupi o'yini yetakchisi hisoblanardi. Maktabdagi qobiliyatli qizlardan komanda tashkil topdi.

Hatto mamlakat uchun ham uncha tanish bo'lmagan sportning sermashaqqat turi bo'yicha qiynichilik va ba'zi to'siqlardan holi bo'lmagan jiddiy mashqlar boshlandi. Tinimsiz mashqlar, albatta, o'z samarasini bera boshladi. Tez orada komanda qator muvaffaqiyatlarga erishib, respublika musobaqalarida qatnashish huquqini qo'lga kiritdi. Endilikda boshqa shaharlarda ham «Andijanka» jamoasiga ergashuvchilar ko'paydi. 1977 yildan boshlab Butunittifoq turnirlari o'tkazish an'ana tusini oldi. Uchrashuvlar qiziqarli bo'la bordi. Ammo har safar ochkolar andijonlik qizlar jamg'armalariga kelib qo'shilaverdi[5].

Asosiy o'yin uchun belgilangan vaqtda ora ochiq bo'lmadi. Hisob 1:1. Har ikkisi o'n minutdan bo'lgan qo'shimcha bo'limlar belgilandi. Ana shunda Svetlana Rassolova jasorat ko'rsatdi. Uning yagona to'pi komandaga g'alaba keltirdi. «Andijanka» – chempion! Bunday hayajonli daqiqalar bir umr esda qoladi. Darvozabon Gulnora Mamutova, himoyachilar Nelli Gorbatkova, Valentina Zazdravnix, Favziya Qodirova, Rushena Mustafojeva, yarim himoyachilar Svetlana Rassolova, Elvira Orifjonova, Flyura Isimbojeva, hujumchilar Muxabbat Haydarova, Lyalya Axmerova (jamoasardori) o'yinni yaxshi o'tkazdilar. Mana endi ular mamlakat chempioni! Ayollar chim xokkey bo'yicha 1-chempionlik medali andijonlik qizlarga nasib etdi. Sovrindor jamoaning har bir sportchisiga sport masteri unvoni berildi.

Sportning bu turini ommaviylashtirishdagi bebaho xizmatlari uchun jamoa treneri M. D. Kinga «O'zbekiston SSRda xizmat ko'rsatgan trener» degan faxrli unvon berildi. Qizlar esdalik medallari bilan taqdirlanishdi.

Ular bu ehtiromga mashaqqatli mehnat, intizom, sportdagi jasoratlari tufayli erishdilar. 1980 yilda Moskvada o'tazilgan «Olimpiada-80» musobaqasi SSSR terma jamoasida andijonlik chempionlar ham ishtirok etdi[5].

Chim usti xokkeyi olimpia o'yinlari programmasidagi eng uzoq davom etadigan sport turlaridan biridir. O'yinlar «Dinamo» kichik stadionida, Markaziy armiya sport klubi stadionida va yosh pionnerlar 20 iyuldan 1 avgustgacha davom etadi. Bu yilgi olimpiada o'yinlari ayollar komandalari uchun birinchi olimpiadadir. G'oliblik uchun 12 nafar erkak va 6 nafar ayol kurash olib bordi. «Kolos» moskvalik spartak jamoasi ustidan 1:0 g'alaba qilib, oxirgi turda chempionlik uchun atigi 2 ta ochko to'pladi.

«Andijanka» oxirgi uyinda Olmataning «Svyazist» jamoasini 2:0 hisobida yyengib, turnirda 7 ballni qo'lga kiritdi. Xuddi shunaqa natijaga mahalliy «Burivestnik» jamoasi ham erishdi, u oxirgi turda «Krilyami Sovetov» jamoasi bilan 0:0 hisobini qayt etdi. Oxirgi qiyin o'yinlarda durrang natijani qo'lga kiritgan moskvaliklar 5 ballni qo'lga kiritishdi. Oxirgi o'yinni TTU Moskva Spartak jamoasi ustidan 2:1 xisobda g'alaba qildi[6].

Respublikada chim ustida xokkey sporti ommaviylasha boshladi Ushbu sport turida «Andijanka» ayollar jamoasi sobiq Ittifoq chempionatlarida birinchi marta g'olib va sovrindor bo'ldi[7].

Andijonda «Spartak» bolalar sport klubi markaziy kengashining xotin-qizlar jamoalari o'rtasida chim ustidagi xokkey bo'yicha chempionat o'yinlari yakunlandi. Chempionlik uchun Olmaota, Andijon, Boku, Gorkiy, Krasnoyarsk, Moskva, Samarqand va Ulyanovsk jamoalari kurash olib borishdi. Birinchi o'rinni birorta ham o'yinda mag'lubiyatga uchramagan «Andijanka» sportchilari egalladi. Ikkinchi va uchinchi o'rinlarda mos ravishda xokkeychilar Gorkovskiy TTU va «Signalman» sportchilari egalladi[8].

1980-yilda «Andijanka» sovet jamoalari orasida birinchi bo'lib Yevropa chempionlar kubogida ishtirok etdi. Jamoaning ilk chiqishi muvaffaqiyatsiz yakunlandi: u saralash turnirida 3-o'rinni egalladi va asosiy

bosqichga chiqa olmadi.

1981-yilda “Andijanka” jamoasi 5-o‘rinni egalladi. Kim shogirdlari guruh bosqichida Angliyaning “Norton” jamoasini mag‘lub etishdi (2:1), Irlandiyaning “Portadaun” jamoasi bilan durang o‘ynadi (1:1) va kubokning amaldagi sohibi Gollandiyaning AHBC jamoasiga imkoniyatni boy berishdi (0:1). “Andijanka” to‘plar farqi tufayli “Portadaun”ni oldinga olib chiqib, guruhda uchinchi bo‘ldi. 5-6-o‘rinlar uchun kechgan bahsda o‘zbekistonlik xokkeychilar Uyelsning “Penart” jamoasini mag‘lub etishdi (4:0). “Andijanka” tarkibi: darvozabonlar Lyudmila Kondratyuk, Lyubov Chernyayeva; maydon o‘yinchilari: Larisa Gabidulina, Nelli Gorbatkova, Flyura Isimbayeva, Salomat Maxmudova, Marina Platonova, Lyudmila Pavlova, Farida Belialova, Marina Muradyan, Alina Xam, Leyla Axmerova (jamoasardori), Valentina Zazdravnix, Elvira Arifjanova, Ingulsum Ibraimova, Feruza Kamalova, Amina Yarmatova, Svetlana Rassolova, Muxabbat Xaydarova, Yelena Shuljenkolardan tashkil topgan.

1987 yilda “Andijanka” jamoasi Yevropa

championlar kubogining bronza medali sohibiga aylandi. Guruh bosqichida o‘zbekistonliklar Portadaun (3:1) va “San-Sebastyan” (2:0) ustidan g‘alaba qozonib, G‘arbiy germaniyalik Blau-Vaysga (0:2) imkoniyatni boy berdi. Guruhda 2-o‘rinni egallagan “Andijanka” 3-4-o‘rinlar uchun kechgan bahsda Angliyaning “Slau” jamoasi ustidan g‘alaba qozondi (2:1). “Andijanka” tarkibi: darvozabon Lyubov Kondratenko; maydon o‘yinchilari Yelena Shuljenko, Gulchehra Vorisova, Muhabbat Haydarova-Boyqo‘ziyeva, Farida Belyalova, Naylya Axmerova, Irina Sepedilova, Marina Sharonova, Sofiya Useinova, Larisa Dryopina, Svetlana Oloxova, Irina Morduxayeva, Svetlana Yakovleva, Flyura Jalilovalar bor edi.

Xullas, sovet davrida xotin-qizlar o‘rtasida sportning ommaviylashuvi ro‘y berdi. Sportning turli yo‘nalishlarida xotin-qizlar jamoalari tashkil topdi. Shulardan biri chim ustida xokkey sport turi bo‘yicha “Andijanka” jamoasi bir necha bor mamlakat chempionligini qo‘lga kiritdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Игорь Сосновский, “Вне игры” (журнал ФИС, N9, 1984), “Центр нападения” (журнал ФИС, N11, 1987).
2. Спорт спорт спорт. – Т.: “Ёш гвардия” нашриёти, 1978. – Б.15
3. Ўзбекистон физкультураси газетаси, 3 апрель 1988 йил.
4. Шералиева Г., Салдина Н. “Балли Мухайё” // Физкультурник Ўзбекистана, 22 июнь 1988 йил.
5. Рихсиев З. “Андижанка” ғалабаси // Саодат журнали, 1979 йил 12-сон. – Б.27.
6. Физкультурник Ўзбекистана, 13 октябрь 1985 йил.
7. Спорт фахрийлари – Ўзбекистон ифтихори. – Т.: “Шарк”, 2006. – Б.177.
8. “Победа Андижанки” // Физкультурник Ўзбекистана, 11 апрель 1982 йил.